

ORKESTRDA JO'RNAVOZNING O'RNI

*Xolmatova Nargizaxon Oltinko'l tuman
17- sonli BM va SM ning Fortepiano sinf o'qituvchisi*

Annotatsiya: Mazkur maqolad, shaxsning estetik madaniyati tarkibiy qismlarini yoshlar madaniyatining rivojlantirishida ijodiy faoliyat bilan bir qatorda xalq cholg'ulari o'quv orkestrining ijodiy jamoa sifatida o'ziga xos tomonlari va ularning talabalarga estetik madaniyatini shakllanishidagi ahamiyati haqida ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: Estetik tarbiya, faoliyat, ijodkorlik, ijodiy faoliyat, repertuar, qadriyat, motivatsiya, tarbiya.

Аннотация: В данной статье представлена информация об особенностях учебного оркестра народных инструментов как творческого коллектива и их значении для формирования эстетической культуры учащихся наряду с творческой деятельностью в развитии эстетических компонентов личности в молодежной культуре.

Ключевые слова: эстетическое воспитание, деятельность, творчество, творческая деятельность, репертуар, ценность, мотивация, воспитание.

Annotation: this article provides information on the specific aspects of the educational Orchestra of folk instruments as a creative team along with creative activity in the development of youth culture of the components of the aesthetic culture of the individual and their importance in the formation of aesthetic culture for students.

Keywords: aesthetic education, activity, creativity, creative activity, repertoire, value, motivation, upbringing.

Mamlakatimiz Prezidenti Shavkat Mirziyoev, mamlakatimizni 2016 yilda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning asosiy yakunlari va 2017 yilga mo'ljallangan iqtisodiy dasturning eng muhim ustuvor yo'nalishlariga bag'ishlangan Vazirlar Mahkamasining kengaytirilgan majlisida yurtimizdagi tinchlik va farovonlikni mustahkamlash, xalqimizni hayotdan rozi qilish eng muhim vazifa ekanligini ta'kidlab o'tdilar: "... bu islohotlarning asosiy maqsadi – aholi uchun munosib hayot darajasi va sifatini ta'minlashdir... Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik har bir rahbarni - ... ular faoliyatining kundalik qoidasi bo'lib qolishi kerak", - deya ta'kidladilar¹.

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning mamlakatimizni 2016 yilda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning asosiy yakunlari va 2017 yilga mo'ljallangan iqtisodiy dasturning eng muhim ustuvor yo'nalishlariga bag'ishlangan Vazirlar Mahkamasining kengaytirilgan majlisidagi ma'ruzasi. "Xalq s'zhi" gazetasi. 2017 yil 16 yanvar. 11-son.

Jo‘rnavozlik san’ati nima? Jo‘r bo‘lish nima? orkestrga salistlik qilish qanday kichadi. Bunday savollarni bilishimiz uchun bizda aynan ko‘proq mahorat kerak boladi. Aynan cholg‘u ijrochilari bir birini eshitishi solistga jo‘r bo‘la olishi va uni boshqarish mahoratiga ega bo‘lishi va bunda orkestr drijorning o‘rni kattaligini korishimiz mumkin.

Qanday paytlarda salist o‘zini ko‘rsata olishi kerak yoki bo‘lmasam qanday paytda unga jo‘r bo‘layotgan ansambl yoki orkestr uni o‘zini ko‘rsata olish mahoratini mohirona korsatish talab qilinadi.

Bunday holatlarda orkestr va jo‘rnavoz va ijrochini bir birini eshitish qobilyati va musiqani juda ham yaxshi mahorat bilan ijro etish qobilyati borligi talab qilinadi.

Sababi aynan ijrochilik mahoratida jo‘rnavozlik qilish va uni eshitish mushkul ishlardan biri hisoblanadi. O‘zi yakka ijro etish bilan 20yoki 30kishi bilan birgalikda ijro etish juda ham qiyin masalalardan biridir. Agarda yigirma kishidan 1kishi yoki 2nafari ijro etish paytida yo tempdan yoki balandroq tovushlarni ijro etish holatida o‘z ustida ishlamasa, u ajralib chiqib qolish holatida butun orkestryoki ansamblni buzib qo‘yish holatiga keladi. Eng yomoni konsert davrlarida bunday xatoliklar nafaqat yakka cholg‘udagi ijrochiga nisbatan balki butun jamoaviy ijroga nisbatan aytiladigon kamchilik sifatida qo‘llaniladi ya'ni orkestrning eshitish qobilyati yoki bo‘lmasam bir birini tinglash qobilyatlari rivojlanmay qolganligini yoki bir birini eshitmasdan ijro qilish imkoniyatlarini mavjudligini butun orkestrga nisbatan ya'ni 30 -15ming nafar ijrochiga nisbatan aytiladi.

Shuning uchun har bir ijrochidan mukammal asarni ijro etish uni eshitish, forte piano dinamik belgilarini puxta qilib o‘rganib bir biri bilan mutanosib ravishida ya'ni 4ta cholg‘u bitta cholayotgandek uni his qilib ijro qilib yetkazib berish mahoratini aynan bilishi kerak. Bu degani har bir tovushni bir biri bilan his qilib birgalikda ijro qilish, ya'ni birga nafas olish ya'ni jamoaviy dostlik bir birini hurmat qilish degan so‘zlarni inobatga olgan holda ijro qilish u o‘zlarini oldida katta vazifalardan biri hisoblanadi. Bunday holatlarni boshqarish esa orkestr drijorning oldida turgan ulkan vazifa hisoblanadi. Agar orkestr rahbari drijor va cholg‘uchi va orkestrni birgalikda mutonosib olib bormasa yaqin bir musiqani tushunmovchilik holatida korsatib berish qiyin boladi. Shuning uchun ham orkestr rahbari jamoa salist birdamlikda hamnafasda kompazitor asarini tushinib uning mohiyatini asarni tarixini organib ijro qilinmasa birbutun yaxlit asarni yetkazib berish qiyinroq boladi. Buning uchun drijor orksetir hamda solist o‘z ustida ko‘p ishlashi va asarni yoddan bilishi har bir yunanslarda birgalikda o‘tirib ishlab olishlari fortepianani hamda kreshendolarni birgalikda qanday ijro qilishni yo‘lga qo‘ygandagina bunday holatlardan yiroqda boladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. G.Sharipova, G'.Najmiddinov. Musiqa o'qitish metodikasi (darslik). 2018.
2. D. Omonullayeva. Darsda xalq merosi o'rganish. Boshlang'ich ta'lim 2003y.

3. Tursunbaevna, Botirova Xilola. "New approach to vocal-choral skills." ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal 11.4 (2021): 1638-1654.
4. Tursunbaevna, Botirova Xilola "New approach to vocal-choral skills." ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal 11.4 (2021): 1638-1654. [cejsr.academicjournal.io>index.php/journal/...](http://cejsr.academicjournal.io/index.php/journal/...)
5. "New approach to vocal-choral. skills." ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research. Journal 11.4 (2021): 1638-1654. Tursunbaevna, Botirova Xilola.
6. Khilola Tursunbaevna Botirova STUDENT, VIDYALANKAR INSTITUTE OF TECHNOLOGY DOI: <https://doi.org/10.36713/epra6721>
7. Botirova Khilola Tursunbayevna, . (2023). WAYS OF DEVELOPING THE SYSTEM OF SPIRITUAL AND MORAL EDUCATION OF THE STUDENT - YOUTH THROUGH PERFORMING ART OF UZBEK FOLK INSTRUMENTS. CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PEDAGOGICS, 4(06), 61–66. <https://doi.org/10.37547/pedagogics-crjp-04-06-11>
8. [324am_2.EPRA JOURNALS-6742.pdf](https://doi.org/10.37547/pedagogics-crjp-04-06-11)
9. Botirova, K. T. . (2021). Performance And Art. The American Journal of Social Science and Education Innovations, 3(05), 465–474. <https://doi.org/10.37547/tajssei/Volume03Issue05-83>
10. Botirova Khilola Tursunbayevna, . (2023). WAYS OF DEVELOPING THE SYSTEM OF SPIRITUAL AND MORAL EDUCATION OF THE STUDENT - YOUTH THROUGH PERFORMING ART OF UZBEK FOLK INSTRUMENTS. CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PEDAGOGICS, 4(06), 61–66. <https://doi.org/10.37547/pedagogics-crjp-04-06-11>
11. Urozali Toshmatov "Folklor qo'shqlari" 2009 yil